

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŐTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research

Cilt: 16 Sayı: 98 Mart 2023 & Volume: 16 Issue: 98 March 2023

Received: March 03, 2023, Manuscript No. jisr-23-91588; Editor assigned: March 06, 2023, PreQC

No. jisr-23-91588 (PQ); Reviewed: March 20, 2023, QC No. jisr-23-91588; Revised: March 24, 2023,

Manuscript No. jisr-23-91588 (R); Published: March 30, 2023, DOI: 10.17719/jisr.2023.91588

www.sosyalarastirmalar.com

ISSN: 1307-9581

PROF. DR. SABRİ ERTURHAN. TEMEL FIKIH BİLGİLERİ. İSTANBUL: HİKMETEVL

YAYINLARI, 2. BASKI, 2018, 302 SAYFA, ISBN: 978-605-351-344-5

PROFESSOR DR. SABRİ ERTURHAN. BASIC FIQH INFORMATION. ISTANBUL: HIKMETEVL

PUBLICATIONS, 2ND EDITION, 2018, 302 PAGES, ISBN: 978-605-351-344-5

Mehmet ERGÜN*

ÖZ

İlâhiyat ve İslami İlimler Fakülteleri'nde zorunlu ders olarak okutulan ve dinî ilimler hiyerarşisi içerisinde son derece önemli bir yeri ve konumu olan ilim dalı; hiç şüphesiz "Fıkıh" ildir. Öyle ki, fıkıh ilmi mezkûr fakültelerden mezun olan öğrencilerin meslek hayatlarında ve hatta bütün hayatları boyunca bu önemini hiç şüphesiz sürdürecektir. Prof. Dr. Sabri Erturhan tarafından yazılan "Temel Fıkıh Bilgileri" adlı ders kitabı da "İslâm Hukuku Genel Bilgiler, Anayasa Hukuku, Devlet, Şahıs Hukuku, Aile Hukuku, Miras Hukuku, Ceza Hukuku, Yargılama Hukuku, Borçlar Hukuku, Akit Çeşitleri ve Eşya Hukuku" konularını kısa ve öz bir biçimde kapsamaktadır. Bu sebeptir ki, mezkûr fakültelerin öğrencileri için bıkırtıcı ve yıldırıcı detaylara girmeden asgari düzeyde bilmeleri gereken temel fıkıh bilgilerini kapsadığı için bu eseri incelenmeye değer gördük.

Anahtar Kelimeler: Fıkıh, Temel Fıkıh Bilgileri, Sabri Erturhan.

ABSTRACT

The branch of science that is taught as a compulsory course in the Faculties of Theology and Islamic Sciences and has an extremely important place and position in the hierarchy of religious sciences is undoubtedly the science of "Fiqh". In such a way that the science of fiqh will undoubtedly continue to have this importance in the professional lives of students who graduate from the mentioned faculties and even throughout their lives. The textbook titled "Basic Fiqh Information" written by Prof. Dr. Sabri Erturhan covers "Islamic Law General Information, Constitutional Law, State, Personal Law,

Family Law, Inheritance Law, Criminal Law, Trial Law, Law of Obligations, Types of Contracts and Property Law” in a short and concise manner. For this reason, we considered this work worthy of examination, since it covers the basic knowledge of fiqh, which students of the mentioned faculties should know at a minimum level without going into tedious and daunting details.

Keywords: Fiqh, Basic Fiqh Information, Sabri Erturhan.

GİRİŞ

Fıkıh literatürü ve fıkıh tarihinde *fiqhın* ön plâna çıkan tanımlarından en önemlisi “*amel yönünden kişinin lehine ve aleyhine olan meseleleri bilmesi demektir.*” şeklinde olunca, ayrıca fikhın muhatapları, kapsamı, sürekliliği, değişkenliği vb. yönleriyle dinî ilimler hiyerarşisi içerisinde son derece önemli bir yeri ve haklı bir konumu vardır. Bunun içindir ki *fıkıh/İslâm hukuku*, İlähiyat ve İslami İlimler Fakülteleri’nde zorunlu olarak okutulan bir derstir. Çünkü fıkıh ilmi bu fakültelerden mezun olan öğrencilerin meslek yaşamlarında ve hatta bütün yaşamları boyunca doğrudan veya dolaylı bir biçimde bu özelliğini hiç şüphesiz koruyacaktır. Prof. Dr. Sabri Erturhan tarafından telif edilen “Temel Fıkıh Bilgileri” adlı ders kitabı mezkûr fakültelerin öğrencileri için usandırıcı ve yıldırıcı teferruatlara girmeksizin minimum seviyede bilmeleri gereken temel fıkıh bilgilerini içerdği için önemli bir ders kitabıdır. Bu nedendir ki eseri incelenmeye değer bir çalışma olarak bulduk.

1. Prof. Dr. Sabri Erturhan. Temel Fıkıh Bilgileri. İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 2. Baskı, 2018, 302 Sayfa, ISBN: 978-605-351-344-5.

Prof. Dr. Sabri Erturhan, İlähiyat ve İslami İlimler Fakülteleri öğrencileri için hazırladığı Temel Fıkıh Bilgileri adlı ders kitabında, “Yeni Baskı Dolayısıyla, Önsöz ve İslâm Hukuku Genel Bilgiler” kısımlarında (Erturhan, 2018, 13-24) fikhın orijinalliği, önemi, hukuk ve fıkıh kavramlarının tanımları, İslâm fikhının “Kul Hakkı ve Allah Hakkı” ayırımına karşın, pozitif hukukun “Kamu Hukuku ve Özel Hukuk” şeklinde iki bölüme ayrıldığını ifade ettikten sonra Kamu Hukuku ve Özel Hukuk’un alt bölümlerini vermektedir. Akabinde “Şeriat” kavramının tanımı, kavramın başlı başına dinî, hukukî, ahlakî, dünyevî ve uhrevî birtakım müeyyideleri içeren bir kavram ve kurallar bütünü olduğunu anlatmaktadır. Bu yönleri ile İslâm fikhının beşerî hukuk sistemlerinin fevkinde bir hukuk sistemi olduğunu belirterek, öğrencilere fıkıh dersinin sıradan bir ders veya sıradan bir hukuk sistemi olmadığını, aksine İslâm hukukunun hukuk düşüncesine birçok katkılar sağladığını öz ve yalın bir biçimde anlatmaktadır.

Yazar, “İslâm Anayasa Hukuku” (Erturhan, 2018, 23, 24) ve “İslâm Hukukunda Devlet” kısımlarında (Erturhan, 2018, 25-37) her ne kadar İslâm hukukunda bir “anayasa” geleneği olmasa da hukukun hangi alanına ilişkin olduğuna bakılmaksızın Kitap ve Sünnet ile sabit olan her şeyin anayasal bir değere sahip olduğunu ifade ederek, İslâm hukukunun aynı zamanda bir yönetim biçimini de

içerdiğini, “Medine İslâm Devleti”, “Medine Vesikası”, “İslâm Anayasa Hukuku” ve “Devlet” gibi önemli konular hakkında öğrencileri ileri okumalara sevk etmektedir.

“Şahıs Hukuku” kısmında (Erturhan, 2018, 39-75) yazar, İslâm hukukunda “şahsiyet” kavramı, gerçek şahıslar, ehliyet, ehliyet arızaları, hukukî temsil ile tüzel kişilik bağlamında devlet, beytülmal ve vakıf konularını Serahsî, Şâtıbî, İbnü'l-Hümâm, Ali Haydar, Senhûrî, Zerkâ, Ebû Zehrâ, Ansay, Dönmezer-Erman, Karaman ve Bardakoğlu gibi ilk devir ve muasır İslâm hukukçularının eserlerinden yararlanarak lisans öğrencileri için özetlemeyi başarmıştır.

Yazar, “İslâm Aile Hukuku” kısmında (Erturhan, 2018, 77-115) nikâh, nikâhın unsurları, şartları, çeşitleri, hukukî sonuçları, talak, talakın sonuçları, doğum ve sonuçları konularını öğrenciler için yalın bir şekilde özetlemeyi başardığı gibi, biyolojik annelik ve babalık, Mut’a nikâhı, çeyiz gibi oldukça güncel fikhî konulara da değinerek “güncel fikhî meseleler” konusunda öğrencilerde farkındalık oluşturmaya çalışmıştır.

“Miras Hukuku” kısmında (Erturhan, 2018, 117-130) yazar, İslâm hukukunun en zor ve en girift bahsi olan “Ferâiz Bahsi”ni en yalın haliyle özetlemiştir.

Yazar, “Ceza Hukuku” kısmında (Erturhan, 2018, 131-177) İslâm hukukunda suç ve ceza kavramları kapsamında suçun genel unsurları, cezalandırma ilkeleri, cezalandırmanın gayeleri, cezaların çeşitleri, cezayı düşüren sebepler ile suçlar ve suçların cezaları konularını Türk pozitif hukukunun kavram ve sistematüğinden yararlanarak öğrenciler için oldukça öz ve anlaşılır bir biçimde özetlemiştir.

“Yargılama Hukuku” kısmında (Erturhan, 2018, 179-206) yazar, yargı kurumları bağlamında mahkemeler, İslâm muhakeme hukukunun temel unsurları, muhakeme usulü, ispat vasıtaları ile ceza yargılama usulü konularını mevzu hukukun kavram ve sistematüğinden istifade ederek özgün ve yalın bir biçimde ele almıştır.

Yazar, “İslâm Borçlar Hukuku Genel Hükümler” kısmında (Erturhan, 2018, 207-237) borç kavramı, borcun kaynakları, akit, haksız iktisap, haksız fiil, kanun ile borcun hükmü, borcun sona ermesi ve borcun intikali gibi borçlar hukukuna ilişkin genel hükümleri özetlemiştir.

“Akit Çeşitleri” kısmında (Erturhan, 2018, 239-268) yazar, satım, icâre/kira, selem, istisnâ’, sarf, mukâyaza, kefâlet, havâle, vedîa, âriyet, hibe, şirketler, kısmet, vekâlet, sulh ve ibrâ, tahkîm, karz, ribâ akdi, îne akdini ele almıştır.

“İslâm Eşya Hukuku” kısmında (Erturhan, 2018, 269-289) yazar, mal ve çeşitleri, mülkiyet, irtifak hakları, fer’î aynî haklar ile zilyetlik konularını Türk pozitif hukukunun kavram ve sistematüğinden yararlanarak özetlemiştir.

Eserin sonunda da İslâm hukuku ve pozitif hukuka ilişkin esaslı bir “Kaynakça” yer almaktadır (Erturhan, 2018, 291-302).

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Eseri incelememiz neticesinde edindiğimiz önemli sonuç ve bulgular maddeler halinde şunlardır:

1- Usûl ve mantık ilminde tam bir tarifiñ *“efrâdını câmi’*, *ağyârını mâni’*” olması beklenildiğı gibi, bu eser de lisans öğrencileri için temel fıkıh bilgilerine ilişkin efrâdını câmi’, ağyârını mâni’ bilgileri içeren bir *el ve ders kitabı* niteliğindedir.

2- Yazar, “Yeni Baskı Dolayısıyla” kaleme aldığı kısımda *“fıkıh ilminin kıyası olmayan bir okyanus”* olduğunu öğrenciye hatırlatmış ancak kitapta lisans seviyesindeki öğrencileri yıldıracak ve bezdirecek ayrıntılara girmemiştir.

3- “Önsöz” kısmında İslâm hukukunun orijinal bir hukuk sistemi olduğu ve modern hukuk sistemlerine sağladığı önemli bazı katkılardan söz edilerek, bu konuda ileri okumalar için kaynaklar verilmesi öğrencinin fıkıh ve İslâm hukukuna ilgisinin çekilmeye çalışılması yerinde bir tercihtir.

4- Yalın bir üslupla yazılan kitap bir ilâhiyat öğrencisinin bilmesi gereken *asgari temel fikhî bilgileri* içermektedir.

5- Kitabın sonunda kitapta geçen bazı fıkıh terimlerinin izahını içeren basit bir *“Sözlükçe”* ve *“Dizin”* olmayışı öğrenciler açısından zorluk oluşturmaktadır.

6- Eser ilâhiyat ve İslami İlimler Fakülteleri öğrencilerinin asgari düzeyde bilmeleri gereken temel fıkıh bilgileri vermek için yazıldığına göre, eserde Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye hakkında özet bir bilgidен sonra *Mecelle 100 kaide* basit birer örnekle yer almalıydı.

7- Öğrenciye fıkıh/hukuk nosyonu kazandırması istenilen eserde *“Kısaltmalar”* kısmı olmalıydı.

8- Eser son derece özenle seçilmiş ve dikkatle hazırlanmış, klasik ve muasır kaynaklardan oluşan sağlam bir *“Kaynakça”* içermektedir.

9- Eserin editörü Dr. Adem iftci'nin bir İslâm hukukçusu olması eserin editoryal yönünü daha da güçlendirmiştir.

10- "Önsöz" kısmında, sayfa 15'te 7'nci satırda geçen "üniversitelre-de" gibi nadir yazım hataları vardır.

11- Yazar, eserinin "İslâm Hukuku Genel Bilgiler" kısmında Abdülaziz Buharî, Ali Haydar Efendi (Küçük), Ömer Nasuhi Bilmen, Abdulkerîm Zerkâ, Ebu'l-Ayneyn Bedrân, Hayrettin Karaman, Mehmet Âkif Aydın gibi klasik ve muasır İslâm hukukunun öncü isimlerinden başka Ali Fuad Başgil, Sabri Şakir Ansay, Mukbil Özyörük, Necip Bilge, Adnan Güriz, gibi Türk pozitif hukukunun öncü isimlerini de referans göstererek bilgiler aktarması, böylece henüz lisans düzeyindeki öğrencilerin "mukayeseli hukuk nosyonu" edinmelerine katkı sağlayabilecek nitelikte olması kitabın ileri özelliklerinden birisidir.

12- Yazar, "İslâm Hukuku Genel Bilgiler" kısmında (Erturhan, 2018, 19) ünlü Hanefi hukukçusu İbn Âbidîn (ö. 1252/1836) kaynaklı Hanefi hukukçularının genel kabullerine göre, fıkıh biliminin doğuşu ve gelişimine katkısı olan kişilerin isimlerini vererek öğrencinin ilgisinin *Fıkıh Tarihi'*ne çekilmesi kitapta izlenen güzel bir metot örneğidir.

13- Yazar, eserin tamamında ilk devir ve muasır İslâm hukukçularının eserlerinden yararlanarak konuları öğrenciler için yalın bir biçimde özetlemeyi başarmıştır.

14- Kitabın yeni baskılarında bu tespitlerimizin yazar tarafından dikkate alınacağını umut ediyor, taşıdığı değer sebebiyle kitabın sahasında önemli katkılar sağlayacağını inancı ve kanaatindeyiz.